

KRAJSKÉ MESTÁ SLOVENSKA A ICH FINANČNÉ ZDRAVIE

REGIONAL CAPITOLS IN SLOVAKIA AND THEIR FINANCIAL HEALTH

Andrea Tkáčová, Peter Konečný

Abstract: *This paper focuses on the comparison of the financial health of regional capitols in Slovakia. The theoretical part of the paper offers insight into the current understanding of the financial health of cities. The main focus is on differences in the understanding of this concept and the definition of basic financial indicators to be used to evaluate the financial health of cities. Subsequently, the selected 13 financial indicators that we used in creating their own comprehensive indicator of financial health. It is calculated separately for the regional capitols of Slovakia in the years 2011-2014. In this paper we present the outcome of the main causes of the financial health of the regional capitol. Designed a comprehensive indicator is then compared with the results of indicator Institute Ineko who engages in assessing the financial health of all cities in Slovakia.*

Keywords: *financial health, regional capitols, comprehensive indicator, indebtedness, rentability, liquidity.*

JEL Classification: *H 70, H 72, H 75.*

Úvod

Finančné zdravie je nevyhnutným predpokladom pre dosiahnutie cieľov akejkoľvek inštitúcie. Podľa Valachovej definície finančného zdravia, ktorá sa vzťahuje na všetky druhy organizácií, za finančne zdravú považujeme takú jednotku, ktorá je momentálne schopná plniť svoje funkcie a poslanie bez ohľadu na sektorovú príslušnosť (Valach, 1999). V prípade podniku je teda finančné zdravie podmienené schopnosťou uhrádzať svoje splatné záväzky, rovnako je dôležité splniť aj podmienky primeranej likvidity a rentability (Bajus et al., 2015). Finančné zdravie obce vypovedá o jej stave, udržateľnosti hospodárenia a či jej vo všeobecnosti hospodárenie spôsobuje alebo nespôsobuje problémy (Valach, 1999). Za finančne zdravú obec možno považovať takú obec, ktorá dokáže generovať zdroje na rozvoj svojho územia a na uskutočňovanie potrieb svojich občanov a nemá problém so svojou schopnosťou včas uhrádzať splatné záväzky (Opluštilová, 2012). Takáto obec je schopná zabezpečovať všetky potrebné verejné statky pre svojich občanov bez potreby nadmerného zadlžovania (Maličká, 2010). Práve zabezpečovanie verejných služieb je základnou úlohou verejnej správy (Halásková, 2012). Slovenský inštitút Ineko uvádza podobnú definíciu, ktorá hovorí, že finančné zdravie mesta, obce alebo vyššieho územného celku (VÚC) vypovedá o tom, do akej miery je hospodárenie udržateľné a či príslušnému mestu, obci alebo VÚC hospodárenie spôsobuje, alebo nespôsobuje problémy (Ineko, 2016).

V zahraničnej literatúre sa pojem finančného zdravia obcí objavuje častejšie. Nenájdeme tu však jednotné vnímanie tohto pojmu, ktoré je viditeľné predovšetkým v používaní odlišného súboru ukazovateľov hodnotenia finančného zdravia. V literatúre sa stretávame aj s termínom fiškálne zdravie obcí. Hendrick (2004) vo svojej štúdii zameranej práve na fiškálne zdravie municipalít poukazuje na to, že je možné použiť

rôzne indikátory založené na konceptoch fiškálnej krízy, daňovej záťaže, finančnej kondície, či fiškálnej tiesne. Holandle et al. (2004) sa prikláňajú k názoru Govesa et al. (1981), že termín, ktorý najviac vystihuje finančné zdravie je finančná kondícia, ktorá sa hodnotí na základe bežnej likvidity, dlhodobej platobnej schopnosti, rozpočtového hospodárenia a schopnosti úhrady výdavkov na danú úroveň služieb. Goves et al. (2003) neskôr uvádzajú, že je potrebné vziať do úvahy aj environmentálne faktory. Berne (1992) považuje za finančnú kondíciu schopnosť obce splniť záväzky voči veriteľom, zamestnancom, daňovým poplatníkom a ďalším zúčastneným stranám, povinnosť poskytovať im služby v súčasnosti aj budúcnosti. Chaney et al. (2002) vidia finančnú kondíciu ako schopnosť adekvátne poskytovať služby a splňať súčasné a budúce záväzky. Wang et al. (2007) tvrdia, že ide o schopnosť plniť si včas svoje finančné povinnosti.

1 Formulácia problematiky

Vzhľadom k tomu, že vnímanie finančného zdravia obcí môže byť pomerne široké, vyvoláva to otázku ako je vhodné toto finančné zdravie merať. Základom je stanovenie cieľa, s akým ideme finančné zdravie obce určiť. Prvou možnosťou je zistenie finančného zdravia samotného mesta s možnosťou hlbšej charakteristiky a vyvodenia opatrení na jeho zlepšenie. Druhou možnosťou je hodnotenie finančného zdravia obcí pre účely porovnania obcí medzi sebou (Cabaleiro et al., 2012). V literatúre sa najčastejšie stretávame s hodnotením finančného zdravia pomocou ukazovateľov výnosov, nákladov a dlhu. V niektorých štúdiách je kladený dôraz iba na finančné aspekty, avšak stretávame sa aj s prípadmi hodnotenia finančného zdravia obcí pomocou sociálno-ekonomických ukazovateľov. Rovnako existujú aj rozdiely v počte ukazovateľov, ktoré reprezentujú finančné zdravie. Niektorí autori uvádzajú viacero pomerových ukazovateľov ako napríklad Clark (1977) a Zafra et al. (2009), zatiaľ čo iní vytvárajú súhrnný index hodnotenia finančného zdravia, ktorý môžeme nájsť v štúdiách Browna (1993), Cohena et al. (2012), Kloha et al. (2005) a napríklad aj v práci Mercera a Gilberta (1996).

Prvopočiatky hodnotenia finančnej situácie organizácií verejnej správy nájdeme v práci Grovesa, Godseya a Shulmana (1981), ktorí sledovali po vzore korporátnej sféry hodnotenie finančnej situácie v organizáciách verejnej správy. Sledované ukazovatele vychádzali z finančnej, demografickej a ekonomickej oblasti. Brown (1993) vychádza z podobného hodnotenia ukazovateľov, avšak na príklade finančného zdravia 750 menších miest a obcí v USA. Brown upozorňuje, že interpretácia finančného zdravia za pomoci súhrnných ukazovateľov je možná len v prípade, ak porovnáваме obce z hľadiska veľkosti. Používa pritom údaje z účtovných závierok, ktoré priraduje do jedného z 10 indikátorov, za pomoci ktorých je vytvorený jediný indikátor finančného zdravia. V roku 1998 bol Brownov test použitý v štúdiu Honadla a Lloyd-Jonesa (1998), ktorí za hlavné podmienky ukazovateľa finančného zdravia považujú jednoduchosť, zrozumiteľnosť, schopnosť zaujať širokú verejnosť a včasnú zverejniteľnosť. Subjekty sú porovnávané opäť podľa počtu obyvateľov, pričom sa na základe ukazovateľa vyvodzujú aj ďalšie kroky vedúce k zlepšeniu finančného zdravia obce.

Finančnej výkonnosti municipalít sa venoval aj Carmeli (2007), ktorý ju hodnotí z dvoch strán, a to z finančnej a ako rozvoj municipality. Podľa Wanga, Dennisa a Tua (2007) je pri sledovaní finančného zdravia municipality potrebné sledovať štyri oblasti, a to peňažnú likviditu, rozpočtovú solventnosť, dlhodobú solventnosť a solventnosť

v poskytovaní služieb. Svoboda (2015) uvádza syntézu oblastí, ktoré by mali byť predmetom skúmania finančného zdravia municipalít. Ide o peňažnú likviditu, rozpočtovú likviditu, solventnosť, kvalitu a rozsah verejných služieb, ekonomickú flexibilitu a nezávislosť na cudzích zdrojoch.

Opluštilová (2012) v svojej práci navrhuje komplexný ukazovateľ finančného zdravia pre hodnotenie českých miest, ktorý by bolo možné použiť bez ohľadu na veľkosť, či rozsah pôsobenia mesta. Sleduje 5 ukazovateľov z oblasti rozpočtového hospodárenia (váha 40%), 3 ukazovatele likvidity (20%), 4 ukazovatele zadlženosti (40%), pričom zohľadňuje veľkosť mesta.

Na Slovensku sa hodnotením finančného zdravia zaoberá inštitút INEKO, ktorý každoročne hodnotí finančné zdravie 2930 slovenských obcí a ôsmich vyšších územných celkov. Jediným zdrojom údajov o finančných ukazovateľoch pre inštitút INEKO je Datacentrum, ktoré je v pôsobnosti Ministerstva financií SR. Nevýhodou tohto zdroja údajov je to, že sa nemusia zhodovať so skutočnými údajmi v účtovníctve obcí, a teda Ineko negarantuje správnosť prezentovaných údajov. Medzi najdôležitejšie ukazovatele finančného zdravia patria ukazovatele ako celkový dlh, dlhová služba, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitá likvidita a základná bilancia. Výsledné skóre vznikne ako vážený aritmetický priemer parciálnych skóre z týchto uvedených oblastí. Váhy pre tento výpočet sú 1/3 – celkový dlh (vyššia váha z dôvodu vyššieho potenciálneho rizika), 1/6 – dlhová služba, záväzky aspoň 60 dní po splatnosti, okamžitá likvidita, základná bilancia. Podľa metodiky vyššie opísanej mestá môžu dosahovať celkové skóre od 0 po +6. Hodnoty vyššie alebo rovné +3 poukazujú na zdravosť mesta, pričom čím je vyššia hodnota tým je mesto zdravšie a odolnejšie voči finančným výkyvom. Ak je mesto v škále od 0 po +3 naznačuje to problémy s finančnou stabilitou a s plnením zákonných kritérií. Je potrebné spomenúť, že pre údaje potrebné na výpočet finančného zdravia danej obce sa nepoužívajú len dáta z jedného roka ale ide o priemer hodnôt za posledné tri roky (Ineko, 2016).

2 Metódy

Príspevok sa zameriava na tvorbu súhrnného indikátora finančného zdravia krajských miest na Slovensku, pričom cieľom indikátora je zostaviť poradie týchto miest. Sledovaných bolo osem krajských miest, konkrétne Košice (KE), Banská Bystrica (BB), Trnava (TT), Žilina (ZA), Nitra (NR), Prešov (PO), Trenčín (TN) a Bratislava (BA). Skupiny sledovaných ukazovateľov boli vyberané predovšetkým na základe odborných štúdií. Dátovým zdrojom boli záverečné účty krajských miest za roky 2011-2014. V čase písania príspevku neboli dostupné všetky potrebné údaje za rok 2015. Pre potreby zostavenia súhrnného indikátora finančného zdravia každého krajského mesta v každom roku bolo potrebné vytvoriť vlastnú databázu vstupných finančných ukazovateľov, medzi ktoré patrili príjmy bežného rozpočtu, príjmy kapitálového rozpočtu, výdavky bežného rozpočtu, výdavky kapitálového rozpočtu, úvery od štátneho fondu rozvoja bývania, záväzky po lehote splatnosti, záväzky neuhradené 60 a viac dní po lehote splatnosti, neobežný majetok, krátkodobé pohľadávky, finančné účty, dlhodobé záväzky, krátkodobé záväzky, bankové úvery a výpomoci, počet obyvateľov k začiatku roka, výdavky na splácanie istiny, úrokové splátky, výsledok hospodárenia za bežné a predchádzajúce účtovné obdobie, miestne dane, podielové dane a celkové dotácie. Z týchto 21 vstupných finančných ukazovateľom bolo vytvorených trinásť

indikátorov finančnej stability. Vzťahy na výpočet použitých indikátorov sú uvedené v Tab. 1.

Tab. 1 Vzťahy pre výpočet indikátorov finančnej stability

Indikátor finančnej stability	Vzťah na výpočet
Celkový dlh (%)	$\frac{\text{bankové úvery a výpomoci} + \text{dlhodobé záväzky} - \text{úvery od ŠFRB} - \text{záväzky z PE}}{\text{bežné príjmy za predchádzajúci rok}}$
Dlhová služba (%)	$\frac{\text{výdavky na splácanie istiny} + \text{úrokové splátky}}{\text{bežné príjmy za predchádzajúci rok}}$
Záväzky aspoň 60 dní po splatnosti (%)	$\frac{\text{záväzky neuhradené 60 a viac dní po lehote splatnosti}}{\text{bežné príjmy za predchádzajúci rok}}$
Okamžitá likvidita (%)	$\frac{\text{finančné účty}}{\text{krátkodobé záväzky}}$
Pohotová likvidita (%)	$\frac{\text{finančné účty} + \text{krátkodobé pohľadávky}}{\text{krátkodobé záväzky}}$
Bilancia bežného účtu (%)	$\frac{\text{bežné príjmy} - \text{bežné výdavky}}{\text{bežné príjmy}}$
Bilancia kapitálového účtu (%)	$\frac{\text{kapitálové príjmy} - \text{kapitálové výdavky}}{\text{kapitálové príjmy}}$
Základná bilancia (%)	$\frac{\text{bežné príjmy} + \text{kapitálové príjmy} - \text{bežné výdavky} - \text{kapitálové výdavky}}{\text{bežné príjmy} + \text{kapitálové príjmy}}$
Výsledok hospodárenia na jedného obyvateľa (eur)	$\frac{\text{saldo bežného rozpočtu} + \text{saldo kapitálového rozpočtu} + \text{saldo finančných operácií}}{\text{počet obyvateľov}}$
Daňová sila obce (eur)	$\frac{\text{mietsne dane} + \text{podielové dane}}{\text{počet obyvateľov}}$
Finančná sila obce (eur)	$\frac{\text{mietsne dane} + \text{podielové dane} + \text{dotácie}}{\text{počet obyvateľov}}$
Miera samofinancovania (%)	$\frac{\text{vlastné príjmy}}{\text{bežné výdavky}}$
Miera sebestačnosti (%)	$\frac{\text{vlastné príjmy} + \text{daňové príjmy}}{\text{celkové príjmy}}$

Poznámka: ŠFRB- štátny fond rozvoja bývania, PE – predfinancovanie eurofondov
Zdroj: Šebová, 2012, Ineko, 2016, Zákon č. 583/2004, 2004.

Medzi často používané skupiny ukazovateľov pre hodnotenie finančného zdravia obcí patria ukazovatele zadlženosti, likvidity a hospodárenia (Ineko, 2016, Opluštilová, 2012). Keďže v definícii finančného zdravia sa hovorí aj o nezávislosti od cudzích zdrojov (Svoboda, 2015) do súhrnného indikátora finančného zdravia boli zahrnuté aj ukazovatele samofinancovania. Pomerne nové pri hodnotení finančného zdravia sú ukazovatele finančnej a daňovej sily, ktoré hovoria o sume daní a dotácií na jedného obyvateľa, čo má vplyv na schopnosť obce zabezpečovať verejné služby v primeranej

kvalite, čo rovnako autori považujú za dôležité (Dugasová, 2012, Holande, Lloyd-Jones, 1998).

Pre každý z 13 ukazovateľ finančnej stability bolo použité skóre hodnotenia od 1 (najlepšie) po 5 (najhoršie), teda opačne ako používa inštitút Ineko, pričom hraničné hodnoty ukazovateľa priradené k danému skóre boli vytvorené čiastočne podľa inštitútu INEKO ale veľkou mierou podľa vlastnej metodiky, resp. jednotlivých výsledkov krajských miest. Ako prvé boli vypočítané hodnoty stanovených indikátorov pre každé mesto v období rokov 2010-2014. Následne bol vypočítaný priemer týchto hodnôt pre daný indikátor, ktorý bol porovnaný s priemernou hodnotou vykazovanou inštitúciou Ineko. Tieto dve hodnoty boli opäť spriemerované a predstavovali stred intervalu pre dosiahnutie troch bodov v hodnotiacej škále. Krajná hranica pre skóre 1 a 5 bola stanovená ako priemer maximálnych, resp. minimálnych hodnôt pre daný indikátor za roky 2011-2014. Rozhodujúce bolo, či je žiaduce dosiahnuť čo najnižšiu, resp. čo najvyššiu hodnotu daného ukazovateľa v obci. Pri ukazovateľoch zadlženosti a hospodárenia bol postup stanovenia skóre iný, keďže bolo nutné zohľadniť zákonné kritériá, ktoré sú bližšie popísané v Zákone č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Pre ukazovateľ celkového dlhu predstavovalo hraničnú hodnotu 60%, pri ukazovateli záväzky po lehote splatnosti viac ako 60 dní bola hranica 15% a pre dlhovú službu to bolo 25%. Rovnako boli rešpektované aj podmienky kladené na výsledné saldo bežného, kapitálového a celkového rozpočtu obce. Skóre pre jednotlivé indikátory finančnej stability uvádza Tab. 2

Tab 2. Skóre finančného zdravia jednotlivých ukazovateľov finančnej stability

Skóre FZ	1	2	3	4	5
CD	0-15	15,1-30	30,1-45	45,1-60	60,1 a viac
DS	0-5	5,1-10	10,1-20	20,1-25	25,1 a viac
Z	0-1	1,1-5	5,1-10	10,1-15	15,1 a viac
OL	101 a viac	76-100	51-75	26-50	0-25
PL	121 a viac	101-120	81-100	61-80	0-60
BBÚ	10,1 a viac	6,1-10	3,6-6	0,1-3,5	0 a menej
BKÚ	20,1 a viac	10,1-20	0,1-10	-14,9-0	-15 a menej
VH	40,1 a viac	25,1-40	10,1-25	0-10	0 a menej
ZB	10,1 a viac	5,1-10	0,1-5	- 15-0	-15 a menej
DSO	371 a viac	341-370	311-340	281-310	280 a menej
FSO	481 a viac	450-480	431-451	411-440	410 a menej
MST	0,75 a viac	0,67-0,74	0,59-0,66	0,51-0,58	0,5 a menej
MSF	0,81 a viac	0,71-0,8	0,61-0,7	0,51-0,6	0,5 a menej

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Finančné zdravie je počítané pre každý rok samostatne, to znamená že je možné ho každoročne vypočítať za posledné uzavreté obdobie, ktoré je nezávislé od roku pred posledným uzavretým obdobím. Jeho výsledné skóre je v rozmedzí hodnôt jeden až päť podľa hodnotenia jednotlivých finančných ukazovateľov, kde 1 je výborné finančné zdravie, 2 – dobré finančné zdravie, 3 – uspokojivé finančné zdravie, 4 – dostatočné finančné zdravie, 5 je nedostatočné finančné zdravie.

Po stanovení skóre pre dané indikátory finančnej stability bolo vytvorených päť sledovaných oblastí a určené váhy tak pre tieto oblasti, ako aj pre ukazovatele finančnej stability, ktoré sa v nich nachádzajú, čo znázorňuje Tab. 3. Váhy pre dané oblasti boli určené na základe analyzovaných štúdií, zákonných kritérií a váh stanovených

inštitúciou Ineko. Napríklad hraničné hodnoty pre ukazovatele zadlženosti sú stanovené zákonom, teda pri ich nedodržaní má obec obmedzené možnosti čerpania návratných zdrojov financovania, čerpania eurofondov, prípadne sa môže dostať do ozdravného režimu alebo nútenej správy. Z tohto dôvodu má táto oblasť až 50%-tnú váhu v celkovom indikátore finančného zdravia. Po 20%-tnú váhu majú ukazovatele likvidity a hospodárenia. Likvidita je pre obec dôležitá z hľadiska dostatku financií na krytie svojich krátkodobých záväzkov. Problémy s dostatočnou likviditou môžu mať za následok existenciu záväzkov po lehote splatnosti nad 60 dní, čo upravuje zákon. Vysoká váha ukazovateľov hospodárenia je spôsobená rovnako zákonnými kritériami, keďže zákon upravuje aké saldo daného rozpočtu musí byť v obci plánované. Problémy s hospodárením obce sa priamo odrazia na zabezpečovaní verejných statkov (Halásková, 2013), ktorých kvalita je odrazom finančného zdravia obce. 15%-tná váha bola pridelená ukazovateľom sebestačnosti a samofinancovania, keďže hovoria o finančnej kondícii obce vzhľadom na jej rozvojové možnosti. Tieto indikátory sa výrazne posilnili po realizácii fiškálnej decentralizácie po roku 2005 (Šebová, 2012). Ukazovatele daňovej a finančnej sily získali váhu 10%, keďže patria medzi pomerne nové ukazovatele, ktoré sú zahrnuté do hodnotenia finančného zdravia. Hovoria o objeme miestnych a podielových daní, prípadne aj dotácii na jedného obyvateľa, čo predstavuje množstvo peňazí, ktoré má obec vyčlenené na zabezpečenie originálnych a prenesených kompetencií na jedného obyvateľa. To má priamy vplyv na kvalitu ponúkaných verejných statkov v obci.

Tab. 3 Prehľad indikátorov finančnej stability použitých pri tvorbe súhrnného indexu finančného zdravia krajských miest a ich váhy

Sledované oblasti	Ukazovatele finančnej stability
Ukazovatele zadlženosti (35%)	Celkový dlh (CD), (50%)
	Dlhová služba (DS) (25%)
	Záväzky aspoň 60 dní po splatnosti (Z), (25%)
Ukazovatele likvidity (20%)	Okamžitá likvidita (OL), (50%)
	Pohotovú likviditu (PL), (50%)
Ukazovatele hospodárenia (20%)	Bilancia bežného účtu (BBÚ), (25%)
	Bilancia kapitálového účtu (BKÚ), (15%)
	Základná bilancia (ZB), (35%)
	Výsledok hospodárenia na jedného obyvateľa (VH), (25%)
Ukazovatele daňovej a finančnej sily (10%)	Daňová sila obce (DS), (50%)
	Finančná sila obce (FS), (50%)
Ukazovatele samofinancovania (15%)	Miera samofinancovania (MSF), (50%)
	Miera sebestačnosti (MST), (50%)

Poz: percentá v zátvorke predstavujú podiel sledovaných oblastí v súhrnnom indexe finančného zdravia a podiel vstúpnych ukazovateľov v sledovaných oblastiach.

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Výsledný vzťah na výpočet súhrnného ukazovateľa finančného zdravia obce má tvar:

$Súhrnný\ index\ finančného\ zdravia\ obcí = 0,35 * uk.\ zadržanosti + 0,2 * uk.\ likvidity + 0,2 * uk.\ hospodárenia + 0,15 * uk.\ samofinancovania + 0,1 * uk.\ finančnej\ a\ daňovej\ sily\ (1)$

Daný vzťah umožňuje určiť hodnotu súhrnného indexu finančného zdravia pre každé mesto v stanovenom roku. Čím je hodnota bližšia k jednej hovoríme o lepšom finančnom zdraví obce. Obec tak môže zistiť aké je jej celkové finančné zdravie, prípadne ktorá oblasť alebo konkrétny indikátor je pre obec problémový. Pri sledovaní viacerých obcí je možné zostaviť poradie, prípadne sledovať zlepšenie, resp. zhoršenie finančného zdravia obce v čase.

3 Rozbor problému

Podľa zvolenej metodiky sme stanovili skóre pre každý ukazovateľ finančnej stability, vypočítali skóre pre každú skupinu ukazovateľov a následne podľa vzorca určili konečné skóre finančného zdravia, ktoré slúži na vzájomné porovnanie medzi sledovanými mestami a reprezentuje finančné zdravie obce. Na základe uvedených výpočtov je možné obce hodnotiť podľa jednotlivých ukazovateľov, napr. podľa celkového dlhu, podľa skupiny ukazovateľov napr. ukazovatele zadlženosti a samozrejme aj cez súhrnný index finančného zdravia, čo možno v každom prípade zhodnotiť aj v čase od roku 2011-2014. Ako príklad uvádzame Tab. 4 s ohodnoteným skóre pre 13 sledovaných ukazovateľov mesta Košice v rokoch 2011-2014.

Tab 4. Hodnotenie jednotlivých ukazovateľov finančného zdravia mesta Košice

Rok	CD	DS	Z	OL	PL	BBÚ	BKÚ	VH	ZB	FS	DS	MS	MST
2011	2	3	2	4	3	4	1	2	2	2	3	1	3
2012	2	2	2	5	4	4	5	4	3	3	2	2	2
2013	2	1	2	3	2	4	5	2	3	1	1	2	4
2014	2	2	2	1	1	3	1	1	2	1	1	1	2

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

V Tab. 4 je možné vidieť, problémové boli ukazovatele likvidity a hospodárenia v rokoch 2011-2013, pričom v roku 2014 došlo k zlepšeniu situácie.

Rovnakým spôsobom boli hodnotené všetky krajské mestá a z nich bolo zostavené hodnotenie miest v piatich oblastiach a celkové hodnotenie finančného zdravia. Za rok 2014 je toho hodnotenie a celkové skóre uvedené v Tab. 5.

Tab. 5 Skóre finančného zdravia krajských miest v daných oblastiach za rok 2014

Skupiny ukazovateľov	KE	BB	TT	TN	ZA	PO	NR	BA
Ukazovatele zadlženosti	2	1,75	1,25	1,75	2,25	2,25	1,75	3
Ukazovatele likvidity	1	1	1	3,5	2	2,5	2	2,5
Ukazovatele hospodárenia	1,85	2,5	2,55	3,4	2,2	3,7	3,15	3,65
Ukazovatele daňovej a finanč. sily	1	1	2,5	1	1	1,5	1,5	2,5
Ukazovatele samofinancovania	1,5	2,5	1	2,5	1,5	1,5	2	2
Celkové skóre za rok 2014	1,59	1,78	1,54	2,46	1,95	2,40	2,09	2,83

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Výsledné hodnoty jednotlivých ukazovateľov finančného zdravia majú svoje príčiny. V prípade Žiliny bola napríklad vysoká úroveň ukazovateľa celkového dlhu zapríčinená úverom od štátu, ktorý mesto získalo za účelom výkupu pozemkov v súvislosti s investíciou automobilky KIA. V roku 2014 sa hodnota celkového dlhu pohybovala na úrovni 59,66%, čo je tesne pod zákonným limitom 60%. V Bratislave bol v roku 2014 problematický ukazovateľ dlhovej služby, ktorý presiahol zákonných 25% a dostal sa na úroveň 34,43%, čo zhoršilo hodnotenie Bratislavy v ukazovateľoch zadlženosti.

Náhly nárast tohto ukazovateľa bol pravdepodobne spôsobený v dôsledku zarátania predčasného jednorazového splatenia návratných zdrojov financovania. Naopak stabilne nízku dlhovú službu si udržiava Trnava a Prešov. V prípade záväzkov po lehote splatnosti 60 a viac dní v pomere k bežným príjmom dosahoval najvyššiu hodnotu Prešov (2%), čím naplnil jednu zo zákonných podmienok na zavedenie ozdravného režimu. Tento stav bol v roku 2014 zapríčinený predovšetkým nízkou hodnotou ukazovateľov likvidity, kde v prípade okamžitej likvidity pripadá na 1 euro záväzkov iba 0,8 eura likvidných aktív, v prípade pohotovej likvidity to je 0,9 eura, pričom priemer obcí na Slovensku je za rok 2014 na úrovni 1,4 eura. Najlepšie na tom bola Trnava, kde pohotová likvidita predstavovala 261%, čo znamená, že na 1 euro záväzkov pripadá 2,61 eura likvidných aktív. Pri tejto úrovni okamžitej likvidity by však mesto malo uvažovať aj nad investovaním „voľného“ kapitálu v prospech mesta. V prípade ukazovateľov hospodárenia je hodnotenie krajských miest najhoršie. Bilancia bežného účtu je nad priemerom obcí počas celého sledovaného obdobia v Žiline a Trenčíne. V Prešove však v roku 2014 dosahovala bilancia bežného účtu -1,7%, čo môže pre mesto predstavovať potenciálnu hrozbu neschopnosti plnohodnotne zabezpečiť chod samosprávy. V prípade základnej bilancie mali slovenské mestá problémy v pokrízovom období, kde v roku 2010 bol celoslovenský priemer na úrovni -12%. Postupom času sa tento stav zlepšil, aj keď v roku 2014 to je len 0,1%. Košice majú v prípade tohto ukazovateľa kladný vývoj a v roku 2014 je jeho hodnota 8,1%. Trenčín, Nitra a Bratislava majú záporné hodnoty základnej bilancie, čo je však spôsobené vysokou úrovňou kapitálových výdavkov, ktoré sú pre veľké mestá typické.

V Tab. 5 uvádzame výsledné poradie krajských miest Slovenska aj s prideleným skóre v rokoch 2011-2014. Pri tomto komplexnom hodnotení finančného zdravia sme zistili, že podľa nami zvoleného indikátora má najlepšie finančné zdravie Trnava, a to počas celého sledovaného obdobia. Okrem prvej priečky sme u nej zaznamenali aj zlepšenie samotného skóre za posledné tri sledované roky. Mesto nemá problémy so zadlženosťou a disponuje vysokou okamžitou likviditou aj vďaka vlastným príjmom z priemyselného parku. Na druhej mieste v hodnotení finančného zdravia sa v rokoch 2011-2013 umiestnila Nitra, ktorú v roku 2014 nahradili Košice s lepším skóre aké mala Nitra v minulosti. Dôvodom toho, že sa Nitra posunula v rebríčku nižšie, bolo medziročné zvýšenie záväzkov o 6,7 mil. eur v dôsledku financovania projektu obnovy a modernizácie mestských komunikácií prostredníctvom súkromnej spoločnosti. Košice si svoje finančné zdravie zlepšili a v roku 2014 hlavne tým, že nemajú problémy so splácaním záväzkov, dosahujú nadpriemerné hodnoty likvidity a mesto disponuje stabilnými príjmami. Banská Bystrica si za posledné obdobie zlepšila hodnotenie finančného zdravia a v roku 2014 bola už na treťom mieste. Na jej dobré umiestnenie nemalo vplyv ani rozpočtové provizorium, v ktorom bolo mesto začiatkom roka 2014. Naopak najhoršie finančné zdravie spomedzi krajských miest mala v roku 2011 Žilina, v roku 2012 to bola Banská Bystrica, ktorá sa však v roku 2014 dostala až na druhé miesto a v roku 2013 a 2014 mala najhoršie finančné zdravie Bratislava. V Žiline to bolo zapríčinené už spomínaným úverom v súvislosti s automobilkou KIA. V Bratislave bol dôvodom hlavne úver, ktorý si muselo mesto zobrať na úhradu svojich starých dlžôb.

Tab. 6 Vývoj skóre finančného zdravia krajských miest v rokoch 2011-2014

Poradie	2011	2012	2013	2014
1.	Trnava (1,68)	Trnava (1,84)	Trnava (1,74)	Trnava (1,54)
2.	Nitra (1,88)	Nitra (1,9)	Nitra (1,98)	Košice (1,59)
3.	Košice (2,51)	Bratislava (2,41)	Trenčín (2,34)	Ban. Bystrica (1,72)
4.	Trenčín (2,59)	Žilina (2,63)	Košice (2,37)	Žilina (1,95)
5.	Prešov (2,76)	Prešov (2,73)	Žilina (2,38)	Nitra (2,09)
6.	Ban. Bystrica (2,86)	Trenčín (2,78)	Ban. Bystrica (2,5)	Prešov (2,40)
7.	Bratislava (3,12)	Košice (2,88)	Prešov (2,59)	Trenčín (2,46)
8.	Žilina (3,36)	Ban. Bystrica (2,91)	Bratislava (2,61)	Bratislava (2,83)

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Pre porovnanie výsledkov nášho hodnotenia finančného zdravia s hodnotením inštitútu Ineko uvádzame nasledujúcu Tab.6 a Tab7.

V Tab. 7 uvádzame porovnanie výsledkov v prvom sledovanom roku t.j. v roku 2011. V prípade Ineka však ide v danom roku o ukazovatele počítané z rokov 2008-2011 a Ineko negarantuje ich správnosť, vzhľadom k tomu, že údaje sú čerpané z Datacentra a nie zo záverečných účtov. Naopak v prípade našich výsledkov bol ukazovateľ počítaný zo záverečných účtov, ktoré boli dostupné pre mestá za rok 2011, teda ide o korektný zdroj. Z výsledkov vidíme zhodu na prvom mieste, kde sa umiestnila Trnava a na poslednom miestne, kde skončila v roku 2011 Bratislava. Rovnako druhé miesto patrí v oboch prípadoch Trnave a piate Prešovu. Najväčší rozdiel bol pri Trenčíne, kde podľa nášho hodnotenia skončilo ako štvrté a podľa Ineka ako siedme.

Tab. 7 Porovnanie skóre finančného zdravia nami skonštruovaného indexu finančného zdravia a inštitútu Ineko za rok 2011

Mesto	Vlastný indikátor	INEKO (2008-2011)
Trnava	1,68 (1.)	4,5 (1.)
Nitra	1,88 (2.)	4,4 (2.-3.)
Košice	2,51 (3.)	3,2 (4.)
Trenčín	2,59 (4.)	2,5 (7.)
Prešov	2,76 (5.)	3,1 (5.)
Banská Bystrica	2,86 (6.)	4,4 (2.-3.)
Bratislava	3,12 (7.)	2,7 (6.)
Žilina	3,36 (8.)	2,3 (8.)

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Tab. 8 porovnáva výsledky finančného zdravia v roku 2014, pričom Ineko tu robí výpočet z údajov za roky 2011-2014.

Tab. 8 Porovnanie skóre finančného zdravia nami skonštruovaného indexu finančného zdravia a inštitútu Ineko za rok 2014

Mesto	Vlastný indikátor	INEKO (2011-2014)
Trnava	1,54 (1.)	5,0 (1.)
Košice	1,59 (2.)	4,0 (4-5.)
Banská Bystrica	1,72 (3.)	4,5 (2.)
Žilina	1,95 (4.)	4,0 (4-5.)
Nitra	2,09 (5.)	4,3 (3.)
Prešov	2,40 (6.)	3,6 (7.)
Trenčín	2,40 (7.)	3,9 (6.)
Bratislava	2,83 (8.)	3,5 (8.)

Zdroj: vlastné spracovanie autormi

Z Tab. 8 vidíme, že výsledky sa odlišujú hlavne z dôvodu, že Ineko pracuje s ukazovateľmi zadlženosti a likvidity, zatiaľ čo my sme pridali aj ukazovatele hospodárenia, samofinancovania, daňovej a finančnej sily. Avšak totožné je umiestnenie na prvom mieste, kde sa umiestnila Trnava a na poslednom miestne, kde sa za opäť aj za rok 2014 umiestnila Bratislava.

4 Diskusia

Na základe nami zvolených 13 ukazovateľov bol vytvorený súhrnný indikátor finančného zdravia, ktorý bol použitý na porovnanie ôsmich krajských miest na Slovensku. Postupný proces tvorby indikátora umožnil priebežne hodnotiť jednotlivé ukazovatele aj skupiny ukazovateľov a porovnávať ich medzi mestami ako aj v čase. Na základe výsledkov, ktoré sme dosiahli je možné konštatovať, že dlhodobá má najlepšie finančné zdravie spomedzi krajských miest Trnava, ktorá rovnako skončila aj v hodnotení inštitútu Ineko. Okrem Bratislavy mali ostatné mestá odlišné poradie v prípade našich výsledkov a výsledkov Ineka. Je to samozrejme spôsobené odlišnou skupinou použitých ukazovateľov, resp. ukazovatele Ineka tvorili podmnožinu nami sledovaných ukazovateľov. Rovnako je použitý aj iný systém stanovenia váh, z čoho vyplýva výsledný vzťah na výpočet komplexného ukazovateľa finančného zdravia. Na druhej strane je nutné spomenúť aj to, že Ineko negarantuje úplnú správnosť výsledkov vzhľadom k tomu, že využíva Datacentrum a nie samotné účtovné výkazy obcí. Z časového hľadiska totiž nie je možné zvládnuť analýzu výkazov pre všetky obce na Slovensku. V danom príspevku sú použité konkrétne záverečné účty krajských miest za každý z rokov 2011 až 2014 a tým by mala byť zabezpečená správnosť výpočtov. Skonstruovaný indikátor finančného zdravia by mal komplexnejšie a pravdivejšie sledovať a hodnotiť finančné zdravie krajských miest, čo by mohlo byť považované za jeho výhodu. Na druhej strane väčší počet ukazovateľov vedie k časovo náročnejšiemu výpočtu a možnosti horšieho prístupu k všetkým ukazovateľom potrebným na výpočet skonstruovaného indikátora. Vo všeobecnosti je však aj uvedený ukazovateľ možné použiť na hodnotenie finančného zdravia akejkoľvek obce na Slovensku. Jeho pridanou hodnotou je aj to, že umožňuje hodnotiť finančné zdravie aj po vybraných skupinách indikátorov a môže slúžiť aj na porovnanie medzi zvolenými obcami napr. v kraji alebo regióne. V praxi by mala obec na detekciu finančného zdravia využiť ako prvé výsledky Ineka, ktoré poskytujú kvalitné odhady finančného stavu obce. Následne obec môže využiť metodiku popísanú v príspevku, ktorá určí finančné zdravie obce presnejšie z konkrétnych účtovných závierok.

Záver

Hodnoteniu finančného zdravia obcí sa venuje v zahraničí ale už aj na Slovensku dostatočná pozornosť. Aj napriek tomu však absentuje jednoznačná definícia tohto pojmu, ktorá by presne určila oblasti hodnotenia. Z tohto dôvodu sa stretávame so štúdiami, kde si autori sami volia podobné, aj keď nie totožné skupiny ukazovateľov, ktoré následne považujú za nosné pre určenie finančného zdravia obce. Pri každom hodnotení finančného zdravia obce je teda potrebné určiť, aký je cieľ daného ukazovateľa finančného zdravia a pre koho sú výsledky určené. Príspevok sa zameriava na tvorbu súhrnného indikátora finančného zdravia, ktorý je určený na zhodnotenie a komparáciu finančného zdravia krajských miest na Slovensku. Priebežné a celkové výsledky hodnotenia môžu byť prínosné pre predstaviteľov krajských miest, ktorí na ich základe dokážu detekovať problémové oblasti v meste. Rovnako sú v príspevku

uvedené pomerne jednoduchý návod ako súhrnný indikátor vypočítať. Jeho interpretácia po častiach samozrejme vyžaduje znalosť interpretácie jednotlivých čiastkových indikátorov, čo však nebolo predmetom nášho príspevku.

Na základe skonštruovaného indikátora finančného zdravia je možné konštatovať, že v rokoch 2011-2014 má najlepšie finančné zdravie Trnava v dôsledku nízkej hodnoty celkového dlhu, dobrej schopnosti splácať svoje záväzky a dostatočnej likvidite. Košiciam sa za posledné roky podarilo zlepšiť si svoje finančné zdravie a za rok 2014 sa umiestnili na druhom mieste. Nasleduje Banská Bystrica a Žilina, ktorej zhoršenie finančného zdravia zapríčinili záväzky v súvislosti s príchodom automobilky KIA. Žiline však táto investícia prinesie mnoho benefitov, pričom hlavným z nich je rast zamestnanosti. Nitra sa v rebríčku posunula nižšie aj v dôsledku financovania projektu obnovy a modernizácie mestských komunikácií prostredníctvom súkromnej spoločnosti. Na šiestom mieste bol Prešov, ktorý mal v posledných rokoch problém z likviditou a následne s uhrádzaním záväzkov nad 60 dní. Na siedmom mieste skončil Trenčín a za ním Bratislava, ktorá v dôsledku vysokých kapitálových výdavkov a potrebe úveru na splatenie starých dlhov skončila na poslednom mieste.

Hodnotenie finančného zdravia na základe uvedených ukazovateľov by mohlo byť základom finančného hodnotenia mesta. Pri celkovom hodnotení mesta je však potrebné brať do úvahy aj príčiny zhoršujúceho sa finančných ukazovateľov. Vysoké kapitálové investície totiž negatívne pôsobia na dané ukazovatele, na druhej strane však mestu prinášajú benefity v podobe lepšej infraštruktúry, kvalitnejších verejných služieb, či rast zamestnanosti v danom meste a okolí.

Referencie

- Bajus, R., Kádarová, J., Rajnoha, R. (2015). Optimal Financing of the Industrial Enterprise. *Procedia Economics and Finance : Business, Economics, Management and Tourism*, Roč. 23, s. 953-958. DOI 10.1016/S2212-5671(15)00380-9
- Berne. R. (1992). *The relationship between financial reporting and the measurement of financial condition*. 1. Vydanie. Norwalk, CT: Governmental Accounting standards board.
- Brown, K. W. (1993). The 10-Point Test of Financial Condition: Toward an Easy-to-Use Assessment Tool for Smaller Cities, *Government Finance Review*, roč. 9, s. 21- 27.
- Cabaleiro, R., Buch, E., Vaamonde, A. (2012) Developing a Method to Assessing the Municipal Financial Health. [online] The American Review of Public Administration. Dostupné na: <http://arp.sagepub.com/content/43/6/729.abstract> [02-04-2016]
- Carmeli, A. (2007). The Effect of Fiscal Conditions of Local Government Authorities on Their Economic Development. *Economic Development Quarterly*, roč. 21, s. 91-98. DOI 10.1177/0891242406295521
- Clark, T. N. (1977). Fiscal management of American cities: Funds flow indicators. *Journal of Accounting Research*, Roč. 15, s. 54-94.
- Cohen, S., Doumpos, M., Neofytou, E., Zounnidis, C. (2012). Assessing financial distress where bankruptcy is not an option: an alternative approach for local municipalities. *European Journal of Operational Research*, Vol. 218, s. 270-279. DOI 10.1016/j.ejor.2011.10.021
- Dugasová, B. (2012). Finančná a daňová sila obcí na Slovensku. *Teoretické a praktické aspekty manažmentu a ekonomiky samosprávy*. Košice: Technická univerzita v Košiciach. s. 1-5.
- Groves, M., Godsey, W., Shulman, M. (2003). *Evaluating Financial Condition: A Handbook of Local Government*. 3. vydanie. Washington DC: The International City/County Management Association.
- Groves, S. M., Godsey, W. M., Shulman, M.A. (1981) Financial indicators for local government. *Public Budgeting & Finance*, Roč. 1, s. 5-19.

Halásková, M. (2012). Úloha veřejné správy při zabezpečování veřejných služeb v zemích EU. *Scientific Papers of the University of Pardubice (Series D)*, No 23, s. 29-40.

Halásková, M. (2013). Přístupy k financování veřejných služeb v zemích EU. *Scientific Papers of the University of Pardubice (Series D)*, No 27. s. 59-71.

Hendrick, R. (2004). Assessing and Measuring the Fiscal Health of Local Governments: Focus on Chicago Suburban Municipalities. *Urban Affairs Review*, roč. s. 78-114. DOI 10.1177/1078087404268076

Honadle, B. W., Costa, J.M., Cigler, B.A. (2004). *Fiscal Health for Local Governments: An Introduction to Concepts, Practical Analysis, and Strategies*. Boston: Academic Press/Elsevier.

Honadle, B. W., Lloyd-Jones, M. (1998). Analyzing Rural Local Governments' Financial Condition: An Exploratory Application of Three Tools. *Public Budgeting & Finance*, roč. 18, s. 69-86. DOI 10.1046/j.0275-1100.1998.01135.x

Chaney, B. A., Dean, M., Schermann, K. R. The New Governmental Financial Reporting Model: What it Means for Analyzing Government Financial Condition. *The Journal of Government Financial Management*, Roč. 51, s. 26-31.

INEKO (2016). Hospodárenie miest, obcí a VÚC. [online] Hospodárenie obcí. Dostupné na: <http://www.hospodarenieobci.sk/metodika/> [15-08-2016].

Kloha, P., Weissert, C.S, Kleine, R. (2005). Developing and testing a composite model to predict local fiscal distress. *Public Administration Review*, roč. 65, s. 313-323. DOI

Maličká, L. (2010). *Vybrané aspekty financií územných samospráv*. 1. Vydanie. Košice : Technická univerzita v Košiciach.

Mercer, T., Gilbert, M. A. (1996). Financial condition index for Nova Scotia municipalities. *Government Finance Review*, roč. 12, s. 36-38.

Opluštilová, I. (2012). Finanční zdraví obcí a jeho regionální diferenciace. [online] Informační systém Masarykovy univerzity. Dostupné na: http://is.muni.cz/th/42351/esf_d/DisP_Oplustilova_final.pdf [15-08-2016].

Svoboda, M. (2015). Konstrukce ukazovatele finančního zdraví municipálních organizací. *Český účetní a finanční časopis*, 2015, Roč. 10, s. 150-160. DOI 10.18267/j.cfuc.464

Šebová, M. (2012). Úspory z rozsahu v samosprávě obcí. *Aktuálne koncepty ekonomiky a riadenia samospráv*. Košice: Technická univerzita v Košiciach. s. 7-27.

Valach, J. (1999). Finanční řízení podniku. 2. vydanie. Praha: Ekopress.

Wang, X., Dennis, L., Tu, Y. S. (2007). Measuring Financial Condition: A Study of US States. *Public Budgeting & Finance*, roč.27, s. 1-21. DOI 10.1111/j.1540-5850.2007.00872.x

Zafra-Goméz, J. L., López-Hernández, A. M., Hernández-Bastida, A. (2009). Evaluating financial performance in local government: maximizing the benchmarking value. *International Review of Administrative Sciences*, roč. 75, s. 151-167. DOI 10.1177/0020852308099510

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov, (2004). Bratislava: Národná rada SR.

Kontaktná adresa

Ing. Andrea Tkáčová, PhD.

Technická univerzita v Košiciach, Ekonomická fakulta

Boženy Němcovej 32, 04101 Košice, Slovensko

Email: andrea.tkacova@tuke.sk

Tel. číslo: 055 - 602 32 87

Bc. Peter Konečný

Email: peter.konecny@student.tuke.sk

Tel. číslo: +421 902 392 873

Received: 01. 09. 2016, reviewed: 23. 01. 2017

Approved for publication: 23. 10. 2017